

Irresponsables i ben vestits

- Hem d'exigir responsabilitats polítiques perquè està en joc la salut moral de la democràcia

REYES MATE*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 4.06.09

La democràcia no està a recer de les corrupcions, ni els polítics demòcrates, dels errors. El sistema es defensa d'aquests abusos amb el dret, per descomptat, i també amb la responsabilitat política. Aquesta és una espècie de fusible social amb què es garanteix la salut moral de la democràcia.

El problema de la responsabilitat política és que no se sap exactament quan ni com ni a qui s'ha d'aplicar. Només cal fixar-se, per exemple, en els diputats i alcaldes madrilenys implicats en el *cas Gürtel*, que han abandonat temporalment la militància i han deixat els seus càrrecs, mentre que el president de la Generalitat valenciana, **Francisco Camps**, s'exhibeix triomfalment, per no parlar de **Federico Trillo**, que mentre subordinats seus són condemnats pel Iak-42, ell es fotografia somrient amb **Mariano Rajoy**, com si el desdeny per la responsabilitat que no assumeix fos una prova que va actuar decentment en la identificació dels cadàvers del desgraciat accident.

D'entrada, la responsabilitat política poca cosa té a veure amb la culpabilitat penal. El filòsof **Karl Jaspers** es va veure obligat, el 1946, a escriure un llibre, dirigit als seus paisans alemanys, per aclarir-los que les culpes per la segona guerra mundial no afectaven solament els dirigents nazis que després serien condemnats en el judici de Nuremberg. Aquests

eren, per descomptat, grans delinqüents, però alguna cosa s'hauria de dir també dels que van callar o van consentir; alguna cosa també s'hauria de dir dels que formaven part d'un Estat criminal. Va parlar llavors a la població que va fer la seva vida durant el règim nazi de la responsabilitat moral, per referir-se als que van callar, i de la responsabilitat política. Sense el silenci o el consentiment de les masses, **Hitler** no hauria arribat on va arribar; i els alemanys van menjar, van beure, van fer negocis, van disfrutar dels beneficis i van somiar amb el poder i la glòria que els prometia el règim hitlerià. Uns van ser culpables, i la majoria, responsables.

Al Codi Penal no hi ha lloc, excepte en casos excepcionals, per a delictes per no haver fet res, ni pel fet de néixer en un Estat criminal. El concepte de responsabilitat, però, sí que es fa càrrec d'aquestes circumstàncies, entenent que hi ha un punt d'immoralitat en el fet de mirar cap a un altre costat o d'aprofitar-se dels fruits que procura un Estat com el hitlerià. I davant d'aquesta immoralitat és necessari respondre; és a dir, d'aquesta immoralitat és necessari responsabilitzar-se'n amb alguna cosa de la pròpia persona, sigui demanant perdó, sigui indemnitzant econòmicament o sigui renunciant a continuar en càrrecs públics des d'on s'hauria pogut fer més del que es va fer.

Els casos espanyols en què es planteja la responsabilitat política són, evidentment, molt diferents. Aquí estem parlant d'una trama de corrupció o de greus negligències o d'espionatges rocambolescos entre personatges de la mateixa família (política). El que tenen en comú aquests episodis nacionals amb la situació analitzada pel filòsof alemany és l'existència d'un espai d'immoralitat, ocupat per dirigents que, de moment, s'escapen de la justícia del dret penal, però no encaixen amb la decència que caracteritza la democràcia.

En aquest espai d'immoralitat que només pot sanar la responsabilitat política s'hi juga la superioritat moral del sistema democràtic. Efectivament, qui assumeix la seva responsabilitat i abandona el poder proclama l'autoritat d'aquells a qui serveix i a qui la seva gestió ha defraudat. Amb el seu gest, està reconeixent la primacia del bé comú, al qual subordina el seu projecte personal i els interessos del partit o del Govern al qual pertany. El que justifica l'exercici del poder en democràcia és el servei al poble, i quan això es malmet, sigui per negligència, per incapacitat o per aprofitament, el que procedeix és deixar lloc. És a dir, ser responsable.

Decisiva en l'assumpció de responsabilitats és la finor de la pròpia consciència. **Demetrio Madrid** va entendre de seguida que un president de Castella i Lleó no podia ser un imputat i per això va presentar la dimissió, encara que després fos absolt. **Federico Trillo** està fet manifestament d'una altra pasta i no el commou ni tan sols la condemna de militars a les seves ordres, que, com se sap prou bé, van per lliure.

Però, encara que sigui decisiva la consciència de cadascú, els altres estem obligats a exigir aquesta responsabilitat, perquè en això s'hi juga la salut moral de la democràcia. Resulta lacerant el desvergonyiment amb què els dirigents polítics tracten els jutges d'inquisidors del segle XXI, i els periodistes, de delinqüents, mentre esperen que el triomf a les urnes porti sota el braç una *absolució electoral* dels **Francisco Camps**, **Carlos Fabra** *e tutti quanti*.

Si NOMÉS estigués en joc el triomf electoral, no hi hauria cap raó per al sobresalt. Ja ens hem familiaritzat amb els excessos retòrics dels uns i dels altres. Però el problema és el fusible moral de la democràcia, que

sembla que està fos en alguns dirigents. Rebaixar els 20.000 euros que costen els vestits fets a mida pel sastre **José Tomás** a la categoria de *regalets-al -senyoret* és una burla a qualsevol dels aturats que tant joc van donar a **Jaime Mayor Oreja**, cap de cartell del Partit Popular en les eleccions al Parlament Europeu, en el debat amb el socialista **Juan Fernando López Aguilar**. També aquí el rei va nu, encara que vagi vestit amb roba de molts euros.

*Filòsof i investigador del Consell Superior d'Investigacions Científiques.